
Јан Н. Бремер

Иницијација у мистерије античког света

Превео с енглеског Урош Рајчевић,
Федон, Београд 2023, стр. 399

У оквиру едиције *Персефона* издавачке куће *Федон* 2023. године издата је књига *Иницијација у мистерије античког света* (*Initiation in the Mysteries of the Ancient World*) холандског научника Јана Бремера (Jan N. Bremmer). Аутор српског превода је мср Урош Рајчевић, сарадник Одељења за класичне науке и аутор више превода секундарне литературе из области класичне старине. Ово дело имало је прво издање 2014. године у издавачкој кући Де Гројтер (De Gruyter) и од тада је постало важан део библиотеке свакога ко се професионално или из хобија интересује за религије античког Средоземља, а нарочито за мистеријске култове.¹

Бремерова студија садржи шест поглавља и два апендикса – од првог до петог поглавља аутор пише о одабраним мистеријама старог света, некада их описујући појединачно, попут Елеусинских мистерија, а некада их спајајући према одређеним заједничким карактеристикама. Након тога, аутор пише о хришћанској реакцији на мистеријске култове, нарочито у периоду позне антике, али и о њиховом каснијем осмишљењу у хришћанском свету. Први додаток овом делу представља краћу студију о култу Деметре и Персефоне у Мегари, те изворима и налазима везаним за њега. Други апендикс је расправа о подземљу у Вергилијевој *Енеиди* и различитим културним и религијским утицајима на шесту књигу тог свепа. Српски превод Бремерове *Иницијације* садржају додаје краћи списак српских превода античких извора цитираних у *Федоном* издању.

¹ Bremmer, Jan N. 2014. *Initiation into the Mysteries of the Ancient World*. Berlin, Boston: De Gruyter.

Пред преводиоцем овог дела наша су се два основна изазова – то је најпре Бремеров густ, на моменте тежак стил, оптерећен подацима и понеком алузијом на савремене реалије, а затим стручност текста и потреба да се безбројним појмовима из области попут историје религија, антропологије и класичне филологије пронађу адекватни српски преводи. Део ове тешкоће је и потреба да се познају дела античких аутора и њихови преводи на савремене језике, нарочито српски. Урош Рајчевић је оба изазова савладао као искусан преводилац и одличан познавалац класичне старине. Рајчевићев превод верно преноси ауторов израз, а повремена преводилачка примедба омекшава напрегнутост Бремеровог текста и приближава га читаоцима из шире публике. Тако Рајчевић читаоцу кратко објашњава појмове као што су *ејџонимни херој* (262–263) или *фазма* (72), олакшавајући даљи пролазак кроз текст студије. У овом светлу, могло би се рећи, треба и посматрати значај оваквог превода за нашу читалачку публику. Јан Бремер је значајан ауторитет у области изучавања античке религије, нарочито грчке; оваквим издањем, једна од његових новијих студија учињена је доступном читаоцима у Србији – ово се пре свега односи на приступачност озбиљног, стручног текста, пажљиво и доследно преведеног на српски језик, а у мањој мери и на физичку доступност оваквог издања.

Превод нужно остаје ограничен појединим особинама оригинала; читалац ће тако приметити да поглавља нису сасвим у равнотежи, тј. да се аутор нешто више посветио једној групи мистеријских обреда, попут Дионизијских и локалних грчких мистерија (141–181), док је мање подробно описао неке друге, као што су мистерије Митре (204–221). Овај дисбаланс, међутим, у извесној мери надомешћује се подробним навођењем релевантне литературе. На основу тога, могло би се претпоставити, највише користи од Рајчевићевог превода имаће средњи слој читалачке публике – не истраживачи добро упућени у историју религија у антици, нити почетници без предзнања о класичној старини, већ читаоци који самостално или као део студија, опремљени неким основама, желе да сазнају више о античким мистеријама.

ИСИДОРА ТОЛИЋ,
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,
Одељење за класичне науке
isidora.tolic@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0002-1803-2073>